

Regeringen
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Dnr: U2020/06020

Skolverket har ombetts att yttra sig över betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67). Skolverket yttrar sig över de förslag och bedömningar där myndigheten har en annan uppfattning eller ställer sig positiv till förslaget men vill lämna kommentarer. De förslag som inte omnämns har Skolverket inga invändningar emot.

Sammanfattning

Skolverket välkomnar att insatser för barns språkutveckling ses över och prioriteras. Förskolan har en central roll i att främja barns språkutveckling, identitet och lärande. Myndigheten ser därför positivt på målet att alla barn ska få ta del av förskolan, och tillstyrker förslaget om en uppsökande verksamhet. Skolverket anser att alla barn som enligt skollagen har rätt till förskola bör omfattas av den uppsökande verksamheten och erbjudande av plats. Skolverket tillstyrker förslaget med en enhetlig barnskötarutbildning. Myndigheten tillstyrker förslagen att förskolläraryrket ska ge kompetens i barns andraspråkutveckling och att statsbidraget för Läslyftet i förskolan förlängs. Skolverket menar att en definition av nyanlända barn bör stämma överens med den befintliga definitionen av nyanlända elever som finns i skollagen och avstyrker därmed förslaget till definitionen av nyanlända barn. Myndigheten gör en annan bedömning om personalens språkkunskaper än den som lyfts i utredningen, och avstyrker därmed förslaget. Skolverket avstyrker förslaget om obligatorisk förskola från 5-års ålder med hänvisning till att den uppsökande verksamheten och erbjudande om plats bör inrättas och följas upp innan beslut tas om en obligatorisk förskola. Skolverkets bedömning är att införandet av statsbidrag för förstelärartjänster i förskolan behöver utredas vidare och avstyrker därmed förslaget. Skolverket anser att barnskötare behöver bli en skyddad yrkestitel innan det kan bli aktuellt att barnskötare lyfts in i skollagen.

Myndigheten vill också betona vikten av att det fortsatt tydligt måste framgå att det är förskollärarna som har ansvaret för undervisningen i förskolan.

Skolverkets synpunkter

7 Uppsökande verksamhet för ökat deltagande i förskolan

7.4 Skolverket bör ta fram stödmaterial om uppsökande verksamhet

Skolverket tillstyrker förslaget om att det behövs en uppsökande verksamhet gällande de barn som inte deltar i förskolan. Myndigheten ser positivt på uppsökande verksamhet, exempelvis genom samarbete med öppna förskolan och barnhälsovården.

8 Direktinskrivning i förskolan

8.3 Definition av nyanlängt barn

Skolverket avstryker förslaget till definitionen av nyanlända barn. Myndigheten menar att en definition av nyanlända barn bör stämma överens med den befintliga definitionen av nyanlända elever som finns i skollagen. Som definitionen är formulerad nu ryms elever i förskoleklassen varken i definitionen för nyanlända elever eller för nyanlända barn. Skolverket ser också att i förslag till definitionen nyanlängt barn punkt 2, hänvisas till vårdnadshavarnas vistelsetid i Sverige trots att barnet är fött i landet. Myndigheten ser en risk för diskriminering om begreppet nyanländ inte syftar till när barnet anlängt till Sverige utan till barnets eventuella språkliga behov.

8.5.2 Begreppet direktinskrivning

Skolverket tillstyrker förslaget men förordar att begreppet erbjudande av plats används i stället för direktinskrivning eftersom det innebär ett erbjudande som vårdnadshavarna har möjlighet att tacka ja eller nej till.

8.5.3 De barn som ska direktinskrivas

Skolverket välkomnar erbjudande av förskoleplats till de vårdnadshavare som inte aktivt sökt plats. Myndigheten vill dock betona att det bör gälla alla barn som har rätt till förskola, enligt 8 kap. 4–7 §§, samt 29 kap. 2 § skollagen.

8.5.6 Direktinskrivning ska ske vid lämplig förskola

Skolverket anser att det är av största vikt att den uppsökande verksamheten har skett innan erbjudandet om plats på förskola skickas ut, så att vårdnadshavarna förstår vad erbjudandet innebär. Myndigheten ser också vikten av att noga

analysera konsekvenserna för olika grupper av berörda barn när det gäller påverkan av närhetsprincipen och kösystem.

9 Obligatorisk förskola från 5-års ålder

Skolverket avstyrker förslaget om obligatorisk förskola från 5-års ålder. Innan en utökad plikt för barn övervägs bör mindre ingripande åtgärder först ha prövats och utvärderats exempelvis uppsökande verksamhet och erbjudande av plats till alla barn som enligt skollagen har rätt till förskola.

10 Förslag för fler förskollärare och barnskötare

10.8.3 Det ska införas karriärsteg för förskollärare vid vissa förskolor

Skolverket är väl medvetet om svårigheten med att rekrytera legitimerade förskollärare till de förskolor som är i störst behov av förskollärare med hög kompetens inom språkutvecklande arbetssätt. Myndigheten är angelägen om att skapa möjligheter för att rekrytera förskollärare till dessa förskolor men avstyrker förslaget med hänvisning till att det behöver utredas vidare om införandet av statsbidrag för förstelärartjänster i förskolan är en effektiv insats. Myndigheten ser att det viktigt att det görs en konsekvensanalys, så att det inte blir en icke önskvärd effekt. Skolverket menar att det kan finnas andra sätt som ökar attraktiviteten för förskollärartjänster i dessa förskolor. Det kan handla om att personaltätheten ökar och/eller att medel används till tid för kompetensutveckling exempelvis utifrån kollegialt lärande för samtlig personal.

10.8.5 En enhetlig utbildning till barnskötare

Skolverket delar problembilden med att det idag inte finns en enhetlig barnskötarutbildning och en skyddad titel för yrkeskategorin barnskötare. Skolverket tillstyrker därmed förslaget om en enhetlig utbildning till barnskötare med fokus på innehåll, kvalitet och de språkkunskaper som krävs. Myndigheten vill dock betona att en revidering av barn- och fritidsprogrammet träder i kraft 1 juli 2021, samt att det för närvarande även pågår en översyn av de sammanhållna utbildningarna för barn- och fritidsprogrammet (yrkespaket). Det pågår också ett förberedande arbete avseende en gymnasial ämnesutformning, vilket kan behöva beaktas.

10.8.6 Allmänna råd om språkkunskaper bör tas fram

Skolverket avstyrker förslaget om att myndigheten ska få i uppdrag att ta fram allmänna råd gällande språkkunskaper hos personalen i förskolan. Myndigheten ställer sig självklart bakom att personalen i förskolan ska ha goda kunskaper i det svenska språket men menar att språkkunskaperna ska vara en förutsättning redan i

utbildningen till förskollärare och barnskötare. Personal som genomgått dessa utbildningar ska ha goda kunskaper i det svenska språket och om så inte är fallet i dag är det där justeringen behöver göras. Enligt utredningen är bristande kunskaper i svenska vanligast förekommande hos den personal som saknar utbildning för arbete med barn. Myndigheten ställer sig därför inte bakom förslaget att Skolverket ska få ett uppdrag att ta fram ett material om vilka språkkunskaper som behövs för personal som inte har den aktuella utbildningen som behövs i förskolan. Därutöver ställer sig Skolverket frågande till vilka bestämmelser de allmänna råden skulle grunda sig på.

10.8.7 De centrala personalkategorierna inom förskolan ska framgå i skollagen

Skolverket anser att det behövs fler förskollärare i förskolan. Med anledning av att barnskötare ännu inte är en skyddad titel avstyrker myndigheten förslaget om att barnskötare lyfts in i skollagen. Skolverket ser samtidigt i det läge vi har i Sverige med brist på förskollärare att en god kvalitet ofta uppnås då legitimerade förskollärare och utbildade barnskötare arbetar tillsammans. Myndigheten vill framhålla vikten av att barnskötarutbildningen blir enhetlig och att barnskötare görs till en skyddad titel, innan det kan bli aktuellt att barnskötare lyfts in i skollagen. Det måste också fortsatt tydligt framgå att det är förskollärarna som har ansvaret för undervisningen i förskolan.

11 Kartläggning och förslag om kompetensutveckling

11.5.1 Förskollärare behöver bättre kompetens om barns andraspråksutveckling

Skolverket tillstyrker förslaget om att förskollärare behöver bättre kompetens om svenska som andraspråk. Myndigheten ser positivt på att alla förskollärare kan få del av kunskaper om barns andraspråksutveckling i sin utbildning, och bedömer att det är en effektiv åtgärd för att stärka barnens språkutveckling.

11.5.2 Läslyftet i förskolan ska förlängas

Skolverket tillstyrker förslaget med en förlängning av Läslyftet i förskolan med statsbidrag. Utvärderingen av insatsen visar att det har varit en uppskattad satsning för målgruppen och inför det senaste läsåret 20/21 då förskolan hade möjlighet att söka statsbidrag var söktrycket fortfarande högt. Myndigheten ser även positivt på att ett urval där förskolor som har särskilt svåra förutsättningar med beaktande av barnens socioekonomiska bakgrund får förtur till statsbidraget. Skolverket önskar besked om uppdraget med god framförhållning med anledning av att förberedelser behöver göras kring urval, och att informationsinsatser till berörda huvudmän ska nå ut i god tid och därmed bidra till en så lyckad satsning som möjligt.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Malin Gyunda
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har även avdelningschefen Kjell Hedwall, enhetschefen Helena Car och chefsjuristen Eva Westberg deltagit.